Fides, Ratio et Patria. Studia Toruńskie 24/2026
ISSN 2392-1463; e-ISSN 2956-3267
s. 290–293

Liudmyla Kryva[*]
Zaporoski Uniwersytet Narodowy (Запорізький національний університет)
https://orcid.org/0000-0002-8766-1543

Recenzja: *Методичний посібник забезпечення практичної роботи слухачів курсу "Медіація та розв'язання конфліктів"*, С. О. Лисенко, Т. Б. Аріфходжаєва, О. В. Верба. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, Київ 2024. 94 с.

Podręcznik metodyczny **Методичний посібник забезпечення практичної роботи слухачів курсу "Медіація та розв'язання конфліктів**, opracowany przez S. Łysenko, T. Arifchodżajewą oraz O. Werbę i wydany przez Międzyregionalną Akademię Zarządzania Personelem w Kijowie w 2024 roku, jest opracowaniem poświęconym problematyce mediacji jako jednej z najważniejszych alternatywnych metod rozwiązywania sporów (Alternative Dispute Resolution – ADR). Publikacja została przygotowana przede wszystkim z myślą o studentach kierunków prawniczych oraz uczestnikach kursów specjalistycznych, jednak z powodzeniem może być wykorzystywana również przez mediatorów, prawników oraz osoby zainteresowane tematyką negocjacji i rozwiązywania konfliktów[1]. Zakres poruszonych zagadnień oraz sposób ich przedstawienia sprawiają, że podręcznik ma nie tylko charakter dydaktyczny, ale również praktyczny.

Już przy pierwszej lekturze można zauważyć, że autorzy zadbali o przejrzystą organizację treści. Poszczególne rozdziały zostały ułożone w logicznej kolejności – od przedstawienia historii mediacji, przez jej podstawy prawne i zasady funkcjonowania, aż po praktyczne aspekty prowadzenia postępowania mediacyjne-

[*] **Liudmyla Kryva** – doktor nauk historycznych, badaczka oraz ekspertka w zakresie współpracy międzynarodowej i akademickiej. Współpracuje z Zaporoskim Uniwersytetem Narodowym. Jej zainteresowania naukowe obejmują historię i współczesne relacje polsko-ukraińskie, współpracę międzynarodową w szkolnictwie wyższym, procesy integracji europejskiej oraz współpracę regionalną w Europie Środkowo-Wschodniej.

[1] por. *Mediacja cywilna. Komentarz*, T. Cyrol i in., C.H. Beck, Warszawa 2022. To opracowanie polskich przepisów, przydatne jako punkt odniesienia do uwagi o możliwym porównaniu rozwiązań ukraińskich z rozwiązaniami innych państw.

Licencja CC BY-NC-ND 4.0

go. Dzięki temu czytelnik stopniowo zdobywa wiedzę, a kolejne zagadnienia wynikają z poprzednich. Taki układ ułatwia zrozumienie omawianych problemów i pozwala lepiej dostrzec wzajemne zależności pomiędzy poszczególnymi elementami procesu mediacyjnego. Na pozytywną ocenę zasługuje również sposób przedstawienia samej mediacji. Autorzy nie ograniczają się wyłącznie do zagadnień prawnych, ale pokazują ją także z perspektywy psychologii oraz nauk społecznych. Jest to szczególnie istotne, ponieważ skuteczne prowadzenie mediacji wymaga nie tylko znajomości przepisów prawa, lecz również umiejętności komunikacyjnych, zdolności rozpoznawania emocji stron konfliktu oraz prowadzenia konstruktywnego dialogu. Dzięki temu publikacja przedstawia mediację jako proces wieloaspektowy, którego powodzenie zależy od wielu wzajemnie powiązanych czynników.

Szczególnie interesujący wydał mi się rozdział dotyczący genezy mediacji. Autorzy pokazują rozwój tej instytucji od starożytności aż do współczesnych regulacji obowiązujących w Europie i na Ukrainie. Pozwala to spojrzeć na mediację nie tylko jako na współczesny instrument prawny, lecz także jako rezultat wielowiekowego rozwoju sposobów pokojowego rozwiązywania konfliktów. Historyczne ujęcie tematu sprawia, że łatwiej zrozumieć, dlaczego obecnie mediacja odgrywa coraz większą rolę w systemach prawnych wielu państw.

Ważnym elementem podręcznika jest również omówienie podstaw prawnych mediacji. Autorzy przedstawiają obowiązujące na Ukrainie regulacje prawne, a jednocześnie odwołują się do dokumentów międzynarodowych, w tym rekomendacji Rady Europy oraz aktów prawa Unii Europejskiej. Dzięki temu czytelnik może zobaczyć, że rozwój mediacji nie jest wyłącznie inicjatywą krajową, lecz wpisuje się w szerszy proces tworzenia europejskich standardów dotyczących alternatywnych metod rozwiązywania sporów. Takie ujęcie zwiększa wartość merytoryczną opracowania i pozwala lepiej zrozumieć kierunki rozwoju współczesnego prawa[2].

W mojej ocenie jednym z mocniejszych fragmentów podręcznika jest część poświęcona mediatorowi. Autorzy omawiają nie tylko wymagania formalne związane z wykonywaniem tego zawodu, ale również zwracają uwagę na cechy osobowościowe i kompetencje, które mają istotny wpływ na skuteczność prowadzonej mediacji. Podkreślają znaczenie bezstronności, neutralności, poufności oraz odpowiedzialności zawodowej. W przekonujący sposób pokazują także, że mediator nie narzuca stronom gotowych rozwiązań, lecz pomaga im samodzielnie wypracować porozumienie. Takie przedstawienie roli mediatora dobrze oddaje współczesne rozumienie tego zawodu.

[2] por. В. Д. Іванюк, *Правове регулювання медіації: досвід України та європейських держав*, „Наукові записки", Серія: Право 2021, nr 11, s. 25–21

Na uwagę zasługuje również praktyczny charakter publikacji. Po każdym rozdziale zamieszczono pytania kontrolne oraz zagadnienia do samodzielnego opracowania, co zachęca czytelnika do aktywnej pracy z materiałem. Cennym uzupełnieniem są także propozycje tematów referatów oraz obszerna literatura przedmiotu. Dzięki temu podręcznik może służyć nie tylko jako źródło wiedzy teoretycznej, ale również jako pomoc podczas przygotowywania prac zaliczeniowych i rozwijania własnych zainteresowań naukowych.

Dużym atutem opracowania jest także uwzględnienie psychologicznych aspektów mediacji. Autorzy omawiają zagadnienia związane z komunikacją interpersonalną, aktywnym słuchaniem, identyfikacją potrzeb uczestników konfliktu oraz sposobami ograniczania napięcia podczas rozmów. Zagadnienia te zostały przedstawione w sposób zrozumiały. Pokazują jednocześnie, że skuteczność mediacji zależy nie tylko od znajomości procedur, ale także od odpowiedniego przygotowania interpersonalnego mediatora[3].

Można też wskazać kilka elementów, które mogłyby zostać szerzej rozwinięte. W mojej opinii publikacja zyskałaby dzięki większej liczbie przykładów praktycznych oraz opisów rzeczywistych postępowań mediacyjnych. Studium konkretnych przypadków ułatwiłoby czytelnikowi wykorzystanie zdobytej wiedzy w praktyce oraz lepsze zrozumienie sposobu prowadzenia mediacji w różnych rodzajach sporów. Interesującym uzupełnieniem byłoby również szersze porównanie doświadczeń Ukrainy z rozwiązaniami funkcjonującymi w innych państwach europejskich.

Pomimo tych uwag należy podkreślić, że podręcznik spełnia swoje podstawowe cele dydaktyczne. Autorzy przedstawili materiał w sposób uporządkowany i konsekwentny, zachowując właściwe proporcje pomiędzy częścią teoretyczną a praktycznym zastosowaniem omawianych zagadnień. Język publikacji jest precyzyjny, a jednocześnie przystępny dla odbiorcy, dzięki czemu z podręcznika mogą korzystać zarówno osoby rozpoczynające naukę mediacji, jak i czytelnicy posiadający już podstawową wiedzę z tego zakresu.

Podsumowując, uważam, że recenzowany podręcznik jest wartościowym opracowaniem naukowo-dydaktycznym. Autorzy przedstawili problematykę mediacji w sposób kompleksowy, uwzględniając zarówno jej aspekty prawne, jak i psychologiczne oraz społeczne. Publikacja wyróżnia się logicznym układem treści, aktualnością omawianych zagadnień oraz dużą wartością praktyczną. Chociaż można wskazać pojedyncze elementy wymagające rozwinięcia, przede wszystkim w zakresie liczby przykładów praktycznych, nie wpływa to na wysoką ocenę ca-

[3] por. Ю. І. Шмаленко, О. М. Цільмак, О. Г. Погребняк, *Психологія конфлікту: навчально-методичний посібник*, Одеса 2026. W języku polskim dobrym przykładem badań na ten temat jest praca: *Profesjonalny mediator. Zostań nim. Poradnik metodyczny*, red. A. Lewicka, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2008. Książka omawia mediację jako proces komunikacyjny oraz znaczenie przygotowania, empatii i umiejętności negocjacyjnych mediatora.

łego opracowania. Z tego względu podręcznik można z pełnym przekonaniem polecić studentom kierunków prawniczych, administracyjnych i społecznych, a także osobom przygotowującym się do wykonywania zawodu mediatora lub zainteresowanym tematyką alternatywnych metod rozwiązywania sporów.